

SORIN IFTIMI
AURICA ICHIM

IASI ȘI ÎN PRIMUL RĂZBOI MONDIAL 1916 1918

*„România martiră. Dacă aş încerca să evoc
icoana suferinţelor care copleşeau România, spre a-
găsi un loc într-un imaginar Muzeu al frumuseţilor
morale, ar trebui să aşez în sala capodoperelor
această ţară ale cărei virtuţi se ridică la înălţimea
suferinţelor şi chiar mai sus, pentru că o depăşesc”.*

(Contele de Saint-Aulaire)

IASI CAPITALA REZISTENŢEI ROMÂNEŞTI

Primul Război Mondial, început în 1914, promitea să redeseneze harta Europei în favoarea statelor naționale, oferind acestora șansa de a juca un rol istoric într-o lume mai democratică și mai echitabilă. România a intrat în război în vara anului 1916, aspirând la îndeplinirea unității naționale. Prima parte a operațiunilor militare a avut o desfășurare dramatică. Statul român a pierdut controlul a jumătate din teritoriul său, întreaga Muntenie și capitala, București, fiind ocupată de trupele germane.

La sfârșitul anului 1916, Familia Regală, Guvernul, Parlamentul s-au refugiat la Iași, în vechea capitală a Moldovei, împreună cu o bună parte a populației din provincia cotropită. Drama umană petrecută atunci, amplificată de ger, foamete, tifos și un cumplit accident feroviar, este greu de imaginat astăzi. Numărul victimelor zilnice a produs un efect demoralizator, depășit cu mare dificultate. Cu toate acestea, la Iași românii și-au regăsit încrederea în destinul lor. În vremuri grele, ei au redescoperit forța solidarității și puterea de a învinge.

În Moldova s-a păstrat nucleul statului în jurul căruia s-a împlinit România în granițele sale istorice. La Iași au venit delegații Basarabiei și Bucovinei pentru a discuta chestiunea Unirii acestor provincii cu trupul țării. Se poate spune că la Iași România a reînviat și noul proiect național a început de aici. Orașul, care părea că își încetase de mult rolul său istoric, a devenit centrul vital al națiunii, îndeplinindu-și încă o dată misiunea sa, în slujba neamului românesc.

În această grea încercare, românii nu au fost singuri. Alături de ei au fost prezenți la Iași aliații (ruși, francezi, englezi, americani), care, prin misiuni militare, medicale sau diplomatice au sprijinit cauza românească. Mulți dintre aceștia s-au jertfit, cu un înalt spirit al datoriei și onoarei, alături de români. Rezistența de la Iași este un episod eroic datorat nu doar ieșenilor sau moldovenilor. Aceasta a fost opera istorică a românilor de pretutindeni. În acei ani de cumpănă, orașul Iași a fost scena unor episoade istorice majore, pentru care poate fi denumit, pe bună dreptate „Capitala Rezistenței Românești”.

Ziarul Mișcarea (Iași), 26 noiembrie 1916
despre ocuparea Bucureștiului
(BCU)

**Un corp al Armatei Române
în fața Palatului**
(Muzeul Național Militar)

**Stema veche a orașului
la Râpa Galbenă**

Vedere aeriană a Iașului în 1917

ORASUL IASI „A DOUA CAPITALA”

După unirea Moldovei cu Valahia la 1859, orașul Iași se retrăgea din prim-planul istoriei. Vechea capitală înțelegea să își sacrifice propriul statut pentru unificarea deplină a tânărului stat. După modelul francez, țara urma să aibă o singură capitală și aceasta avea să poarte stindardul național. Aristocrația moldovenească și ieșenii de frunte s-au mutat în noua capitală, contribuind la mersul înainte al istoriei. Cei rămași la Iași au căutat soluții pentru ca orașul să își conserve ceva din vechea identitate și să consolideze poziția de al doilea oraș al țării. Cel puțin în plan cultural, orașul a reușit să joace încă un rol însemnat în deceniile următoare. Regele Carol I a întreținut aceste speranțe, denumind în mai multe rânduri orașul Iași ca „a doua mea capitală”.

*

După pierderea statutului de capitală (1862) orașul, lipsit de vechile resurse, a evoluat lent, fără a abandona procesul de integrare în spațiul civilizației occidentale. Pentru introducerea binefacerilor lumii moderne, edilii Iașului au apelat cu precădere la Societăți din spațiul austriac și german. Orașul a fost racordat la calea ferată în 1870, prin concesiunea lucrărilor către firma austriacă Lemberg-Czernowitz Eisenbahn (LCE).

Primele străzi asfaltate cu bitum au apărut în 1872, în urma contractului încheiat de Primărie cu antreprenorul englez W.O. Callender. Iluminatul electric al orașului a fost introdus în 1897, în urma concesiunii acordate firmei comunale Gesellschaft für elektrische Unternehmungen din Nürnberg. Transportul public cu tramvaie electrice își are începuturile la 1900, lucrările fiind efectuate de Societatea Allgemeine Electricitäts Gesellschaft din Berlin.

Aducțiunea de apă curentă în Iași s-a făcut după studiile englezului W.H. Lindley, care a colaborat la realizarea unor proiecte similare la Hamburg, Budapesta, Frankfurt pe Main și Varșovia. Lucrările au fost efectuate de firma Union Baugesellschaft, care administra și alimentarea cu apă a Vienei. Un rol important în remodelarea orașului l-au avut arhitecții Ch. Chaigneau, I. Vignali, angajați de Primărie ca specialiști. Parcul Copou, întemeiat în 1832, a fost remodelat de arhitectul vienez Fr. Rebhun, pe la 1911, peisagistul care și-a pus amprenta și asupra parcurilor bucureștene.

Toți acești pași au marcat evoluția modernă a orașului Iași și integrarea sa în contextul civilizației occidentale.

Vedere aeriană a centrului orașului

Un balon de Aerostație deasupra orașului

Vedere a zonei Halei Centrale

Biserica Nicolae Domnesc

Zona Spitalului Evreiesc

Cartierul Tătărași

În domnia regelui Carol I, Iașul a fost împodobit cu o serie de monumente semnificative, devenite simboluri ale orașului. Palatul Universității de la Copou a fost construit la 1897, după planurile arhitectului elvețian Louis Blanc. Teatrul Național, înălțat la 1896, este opera vienezilor Fellner și Helmer, fiind considerat unul dintre cele mai reușite edificii de acest gen. Artera de promenadă a Iașilor era strada Lăpușneanu, pe care se afla și micul palat în care a locuit Alexandru Ioan Cuza, domnitorul Unirii de la 1859. În capătul acestei străzi, la poalele Copoului, se afla clădirea Jockey Club, centrul monden al orașului.

În aceeași epocă, orașul a dobândit și câteva remarcabile monumente de for public. Primul este statuia lui Ștefan cel Mare (1883), eroul Moldovei medievale, realizată de sculptorul Emmanuel Frémiet, cel mai talentat autor de ecvestre din epocă. Una dintre operele sale celebre este statuia Janei D'Arc de la Paris, aflată în fața Muzeului Louvre. Statuia lui Alexandru Ioan Cuza, amplasată în Piața Unirii, la 1912, a fost realizată de florentinul Raffaello Romanelli, un alt sculptor celebru în epocă. Acest monument public a dat orașului un nou centru, Piața Unirii trecând înaintea celorlalte. Amplasamentul ales era unul simbolic, marcând locul în care s-a jucat pentru prima dată Hora Unirii, la 1859.

*

Toate aceste compensații acordate orașului Iași nu au fost în măsură să dea substanță statutului de „a doua capitală”. Ele au oferit însă ieșenilor câteva locuri de memorie și repere identitare. Astfel, când locuitorii orașului caută în trecut „epoca de aur” a orașului lor, perioada de referință nu este cea în care Iașul era capitală a Moldovei, ci epoca regelui Carol I. Totuși, la Iași s-a construit foarte puțin în comparație cu realizările din aceeași epocă apărute la București. România nu avea, în momentul intrării sale în Primul Război Mondial, o „capitală de rezervă”, care să poată asigura o alternativă în fața surprizelor istoriei.

Palatul Universității din Copou, construit la 1897

Jockey Club, centrul vieții mondene a Iașilor

Palatul Roznovanu fusese destinat Principelui Ferdinand pentru ai servi drept reședință

Hotelul Traian, construit de Gustave Eifel

Vedere aeriană deasupra Mitropoliei

**Piața Unirii.
Vedere aeriană.**

